

DEİK

Adres : İstiklal Caddesi 286./9 Beyoğlu 80050 İstanbul
Tel : 0.212.243 41 80
Faks : 0.212.243 41 84/245 05 21
Internet : www.deik.org.tr

**SLOVAKYA ÜLKE
BÜLTENİ**

MART 2002

ÜLKE PROFİLİ

Resmi Adı	: Slovak Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	: Parlamenter Cumhuriyet
Cumhurbaşkanı	: Rudolph Shuster
Başbakan	: Mikulas Dzurinda
Yüzölçümü	: 49,035 km ²
Sınır Komşuları	: Avusturya , Çek Cumhuriyeti, Polonya, Macaristan, Ukrayna
Nüfus	: 5.4 milyon
Etnik Gruplar	: Slovak (% 85.7), Macar (% 10.6), Diğer (% 3.6)
Başkent	: Bratislava
Önemli Şehirler	: Kosice, Trnava, Presov, Nitra
Para Birimi	: Slovak Kronu (Sk)

SİYASİ YAPI

Slovaklar 1918 yılına kadar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yönetiminde yaşamış, milli uyanışları ise 19. yüzyıldaki düşünce akımlarının etkileri ile ortaya çıkmıştır. 1918 yılında Çek ve Slovaklar birleşerek bağımsız Çekoslovakya'yı kurmuşlardır.

lke II. Dünya Savaşı sonrasında iki kutuplu dünyasında Sovyet etkisi altındaki Doğu Blokunda yer almıştır. İki dünya savaşı arasında dünyanın önde gelen sanayileşmiş ülkelerinden biri olan Çekoslovakya, 1939'da Almanya tarafından işgal edilmiş, Slovakya bu dönemde kısa bir süre Almanya kontrolünde bağımsız ülke statüsünde yaşamıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında ise yeniden birleşik cumhuriyet yapısına dönmüştür. 1946'da yapılan seçimlerde, Komünist Parti %38 oy oranı ile birinci olmuştur.

Komünist yönetim bazı sembolik reformlara izin vermiş olmakla birlikte, ülke içindeki huzursuzluk ve parti içindeki Slovakların daha fazla özerklik istekleri sonucunda, Mart 1968'de ilk kez bir Slovak, Alexander Dubcek, başa geçmiştir. Nisan 1968'de benimsenen bir programla başlayan liberalizasyon ve insani yüzlü bir sosyalizm çabaları ise, Sovyet, Macar, Bulgar, Doğu Almanya ve Polonya'nın oluşturduğu Varşova Paktı birliklerinin Ağustos 1968'de ülkeyi işgal etmesi ile sonuçsuz kalmıştır.

1969 Nisan ayında, Dubcek'in yerine Slovak Gustav Husak getirilmiş ve yine Sovyet karşıtı gösteriler baş göstermiştir. 1970 ve 1980'li yıllarda uygulanan baskı rejimi ile muhalefet susturulmuştur. 1989'da Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Çekoslovakya Kadife Devrim ile özgürlüğüne kavuşmuş ve Husak'ın yerine, devrimin mimarı toplumsal oluşum Yurttaşlık Forumu'nun lideri bugünkü Çek Cumhurbaşkanı Vaclav Havel gelmiştir.

1946'dan sonra ilk kez Haziran 1990'da yapılan seçimlerde oyların %51'ini Yurttaşlık Forumu, %35'ini ise Slovak bir siyasi oluşum olan VPN almış ve bir koalisyon hükümeti kurulmuştur. 1991'de VPN içindeki bir ayrılık, Slovak Başbakan Vladimir Meciar'ın görevden ayrılması ile sonuçlanmıştır. Meciar'ın

daha sonra kurduğu Demokratik Slovakya Hareketi (HZDS) Slovaklar'a daha fazla özerklik tanınması konusunda ısrarlı olmuştur.

1992 seçimlerini kazanan Vaclav Klaus liderliğindeki Demokratik Yurttaşlık Partisi Çekoslovak devletini devam ettirme propagandası ile seçilmiştir. Ancak, reform süreçlerinde Slovak kimliğinin göz önüne alınmadığını iddia eden Slovak koalisyon ortakları ile istikrar sağlanamamıştır. Federal anayasa müzakereleri sırasında Slovaklar'ın özerkliği konusunda çıkan anlaşmazlıklar ayrılmayı getiren etkenlerden biri olmuştur. Çoğunluğun ayrılmayı istemediğini gösteren kamuoyu yoklamalarına rağmen, ayrılma kararı 3/5 çoğunluk ile parlamentodan geçmiştir. 1 Ocak 1993'te ülke içindeki iki milli entite Çek Cumhuriyeti ve Slovakya olarak ayrılmıştır.

Bağımsızlığının ilk yılında ülkeyi Meciar liderliğindeki Demokratik Slovakya Hareketi yönetmiştir. 1994 yılı başında beş partiden oluşan geniş bir koalisyon Jozef Moravcik liderliğinde bir ara hükümet kurmuş, Eylül 1994'te ise seçimler yapılmıştır. İş dünyasından da destek gören Demokratik Slovakya Hareketi'nin oyların %35'ini alması ile Meciar tekrar ülke yönetimini devralmıştır.

Meciar döneminde yolsuzluklar, özelleştirme ihalelerindeki kayırmalar, Macar azınlıkların baskı altında tutulması ve Slovak İstihbarat Teşkilatı'nın Meciar muhaliflerine operasyonlar düzenlediği yönündeki suçlamalar ülkenin itibarını zedelemiştir.

1998 seçimlerinin yaklaşması ve muhalefetin birleşme sinyalleri vermesi üzerine, Meciar yönetiminin mahkeme kararlarını dikkate almayan tavırları anayasal düzeni tehdit eder boyutlara varmıştır. Bu gelişmeler NATO ve AB'nin 1997 yılında Slovakya ile ilişkilerini dondurma kararı almasına sebep olmuştur.

1998 seçimlerinde oy oranının önemli ölçüde düşmesine rağmen, en fazla oyu yine Demokratik Slovakya Hareketi almıştır. Ancak hiçbir partinin HZDS ile koalisyon kurmaya yanaşmaması üzerine, Mikulas Dzurinda başkanlığında Slovak Demokratik Koalisyonu (SDK), Demokratik Sol Parti (SDL), Macar Koalisyonu Partisi (SMK) ve Yurttaşlık Partisi (SOP)'nin oluşturduğu geniş tabanlı bir hükümet kurulmuştur.

Halen Cumhurbaşkanı olan Rudolf Schuster Kosice valisi iken Ocak 1999'da Cumhurbaşkanı'nın doğrudan seçim yöntemi ile belirlenmesini sağlayan anayasal değişikliğin ardından Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Ülkenin uluslararası arenadaki itibarı 1998 seçimleri sonrası oluşan yeni siyasi yapı ile geri kazanılmıştır. Mart 2000'de ülke AB ile üyelik müzakerelerine başlamıştır. Ocak 2002 itibarıyla, Avrupa Birliği'ne tam üyelik müzakerelerinde toplam 29 başlıktan 22'si sonuçlandırılmıştır.

Mevcut Hükümet

Mevcut hükümet beş partili Slovak Demokratik Koalisyonu (SDK), Demokratik Sol Parti (SDL), Macar Koalisyonu Partisi (SMK) ve Yurttaşlık Partisi (SOP)'nden oluşmaktadır. SDK'yı tek bir parti olarak bir arada tutamayan Başbakan Dzurinda 2000 yılı başında Slovak Demokratik ve Hristiyan Birliği (SDKU)'ni kurmuştur.

- Başbakan Mikulas Dzurinda
- Başbakan Yardımcıları Ivan Miklos
Lobomir Fogas
Pal Csaky
Maria Kadlecikova
- Dışişleri Bakanı Eduard Kukan
- İçişleri Bakanı Ivan Simko
- Maliye Bakanı Frantisek Hajnovic
- Ekonomi Bakanı Lubomir Harach
- Özelleştirme Bakanı Maria Machova
- Tarım Bakanı Pavol Koncos
- Savunma Bakanı Joseph Stank
- Adalet Bakanı Jan Carnogursky
- Çalışma, Toplum ve Aile Bakanı Peter Magvasi
- Eğitim Bakanı Milan Ftacnik
- Kültür Bakanı Milan Knazko
- Çevre Bakanı Laszlo Miklos
- Sağlık Bakanı Roman Kovac
- Bayındırlık ve İskan Bakanı Istvan Harna
- Ulaştırma, Posta ve Haberleşme Bakanı Josef Macejko

EKONOMİK YAPI

EKONOMİK GÖSTERGELER	1998	1999	2000	2001*
GSYİH (Milyar Dolar)	21.3	19.7	19.2	20.4
Kişi Başı GSYİH (Dolar)	3,944	3,648	3,556	3,778
GSYİH Büyüme Hızı (%)	4.1	1.9	2.2	3.1
Enflasyon (TÜFE , %)	6.7	10.5	12	7.4
İhracat (fob) (Milyar Dolar)	10.7	10.23	11.85	12.49
İthalat (fob) (Milyar Dolar)	13.07	11.32	12.74	14.43
Cari Denge (Milyar Dolar)	-1.99	-0.97	-0.68	-1.52
Toplam Dış Borç (Milyar Dolar)	9.6	9.1	8.1	7.8
Döviz Rezervleri (Milyar Dolar)	2.87	3.37	4.02	4.1
Mevduat Faizi Oranı (%)	16.25	14.37	8.45	-
Kredi Faiz Oranı (%)	21.17	21.07	14.89	-
Dolar Kuru (ortalama)	35.23	41.36	46.17	48.34

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

5.4 milyon nüfusu ve 2000 yılında kişi başına 3,556 dolar geliri ile Slovak ekonomisi sanayileşmiş ve açık bir ekonomidir. II. Dünya Savaşı'ndan önce komşusu Çek Cumhuriyeti'ne göre daha fakir ve kırsal ekonomiye dayanan ülke, merkezi planlama döneminde ağır sanayiye verilen önem ile Çek Cumhuriyeti ile arasındaki açığı kapatmıştır.

1991 sonrası Comecon ittifakının çözülmesiyle geleneksel pazarlarını kaybeden Slovakya tarihi, siyasi ve coğrafik etkenler sebebiyle pazar ekonomisine geçiş sürecinde diğer Orta Avrupa ülkelerine göre daha fazla zorlanmıştır.

1990-93 arasında %23 oranında küçülen Slovak ekonomisi, 1994 yılında büyüme trendine girmiştir. 1995-98 yılları arasında borçlanma ile finanse edilen bir büyüme ve dezenflasyon politikası uygulanmıştır.

1998'de cari açık milli gelirin %9'una, bütçe açığı ise %5'ine ulaşmıştır. Rezervlerdeki düşük seviye, yerel paranın dalgalanmaya bırakılmasını zorunlu kılmıştır. 1998 ve 1999 yıllarında pek de iç açıcı olmayan makroekonomik göstergeler, 1999 yılında hükümetin uyguladığı ekonomik reformlar sayesinde düzelmiştir. Hükümet kontrolü altında olan fiyatları yükseltmiş, vergileri artırmış, harcamaları kısmış ve bankacılık, telekom ve enerji sektörlerinde özelleştirme ve bağımsız sektör kuruluşları oluşturma şeklinde yapısal reformları gerçekleştirmiştir.

2000 yılı ekonominin büyük ölçüde toparlandığı bir yıl olmuştur. 2000 yılında ülke 2 milyar dolar doğrudan yabancı yatırım çekmeyi başarmış, ihracatını artırmış, bankacılık sektöründe reformlar ve özelleştirme yapmış ve yolsuzlukla mücadele konusunda ilk adımları atmıştır. Başarılı ihracat performansı ve azalan iç talep sayesinde cari açığın milli gelire oranı %3.5'e düşmüştür. Bu iyileşmeye bağlı olarak, Slovak Cumhuriyeti Aralık 2000'de OECD üyeliğine kabul edilmiştir.

2001 yılında cari dengedeki açığın tekrar artması sermaye malları ithalatındaki artışa bağlanmış bu yüzden endişe verici olmaması gerektiği kaydedilmiştir.

Mayıs 2001'de IMF ile bir yıl süreli anlaşma imzalanmış ekonomik istikrar tedbirlerinin devam edeceği taahhüt edilmiştir.

Milli gelirin yapısı geçiş döneminde hizmet sektörü lehine değişmiş, ağır sanayi ve tarımın payları azalmıştır. Ayrıca kayıt dışı ekonominin milli gelirin %12'sine ulaştığı tahmin edilmektedir.

GSYİH'NİN SEKTÖREL DAĞILIMI (2000)	
Tarım	%4.5
Sanayi	%28.9
İnşaat	%5.2
Hizmetler	%61.4

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

İzlenen sıkı para politikası ve yükseltelen KDV oranlarının etkisiyle enflasyon oranı 1993'de %23.1'den, 1998 yılında %6.7'ye gerilemiştir. 1999 Ocak ayından itibaren artış eğilimini sürdüren enflasyon, 2000 yılında %12 olarak gerçekleşmiştir. 2001 yılında, enflasyon oranının %7.4'e gerilemesi beklenmektedir.

Ülkedeki işsizlik oranı çok yüksektir. 2.5 milyon civarındaki işgücünün %20'ye yakını işsizdir. Bölgesel olarak, özellikle doğu kesimlerde işsizliğin %30'u geçtiği yerler mevcuttur. 1994'de %14.9 olan işsizlik oranı, 1998 ve 1999'da hızlı artış göstererek Ocak 2000'de %19.5'e ulaşmış, 2001 üçüncü çeyreği itibari ile ise %17.7 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranındaki son yıllardaki artışlar, hükümetin altyapı projelerinde kısıntıya gitmesiyle inşaat sektöründe yaşanan boşluktan ve mali yapısı zayıf yerel firmaların istihdamındaki düşüşten kaynaklanmaktadır.

İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI (%)			
SEKTÖRLER	1995	1998	1999
Tarım, Avcılık, Ormancılık	9.4	8.2	7.2
İmalat, Madencilik, Elektrik, Su, Gaz	29.3	28.7	28.5
İnşaat	7.4	7.4	6.9
Hizmetler	54.0	55.7	57.4
İşsizlik Oranı	13.4	15.6	19.2

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

Çekoslovakya döneminde %96 olan devletin ekonomideki payı, bugün %15'in altına düşmüştür. Ancak, 1990'ların sonuna kadar özel sektör devlet müdahalelerin olduğu bir ortamda faaliyet göstermeye devam etmiş ve büyük verimsiz devlet şirketlerinin ekonomideki ağırlığı sürmüştür. Küçük işletmelerin ve bireysel girişimcilerin payı 1997'den itibaren artmaya başlamıştır.

Slovakya'da 1999 yılına kadar enerji ve telekom gibi sektörlerdeki tekeller, savunma sanayi şirketleri, kamu bankaları ve diğer bazı stratejik şirketlerin özelleştirilmesinin önünde yasal engeller bulunmaktaydı. Yapısal reformlar çerçevesinde, Ekim 1999'da yürürlüğe giren kanun uyarınca bu engeller kısmen kaldırılmıştır. Söz konusu düzenleme ile su dağıtım ve enerji alanında kamu kurumlarının %49 hissesinin özelleştirilmesine onay verilmiştir. Posta, su tedariki, demiryolları ve orman alanları gibi varlıkların kamu mülkiyeti ise yeni bir düzenlemeye kadar devam edecektir.

Bu düzenlemenin ardından ilk önemli özelleştirme, Temmuz 2000'de Slovak Telekom'un %51 hissesinin Deutsche Telekom'a 1 milyar euro karşılığında satılması olmuştur. Deutsche Telekom 2002 yılı sonunda ses iletimindeki tekel kalktığına, Slovak Telekom'un %34 hissesini daha satın alma konusunda opsiyon hakkını da almıştır.

2000 yılında gerçekleşen diğer önemli özelleştirmeler, Macar petrol ve doğalgaz şirketi MOL'un Slovakya'nın en büyük petrol rafinerisi Slovnaft'ın 1/3 hissesini, US Steel'in ise ülkenin en büyük demir-çelik tesisi Doğu Slovak Demir İşletmeleri (VSZ)'ni satın alması olmuştur.

DIŞ TİCARET

DIŞ TİCARET GÖSTERGELERİ				
(Milyon Dolar)	1998	1999	2000	2001*
İhracat	10,721	10,226	11,850	12,487
İthalat	13,071	11,322	12,736	14,426
İhracat/İthalat	82.0%	90.3%	93.0%	86.6%
Ticaret Hacmi	23,792	21,548	24,585	26,913
Ticaret Dengesi	(2,350)	(1,096)	(886)	(1,939)
Cari Denge	(1,984)	(971)	(676)	(1,518)
Cari Denge/GSYİH	-9.3%	-4.9%	-3.5%	-7.4%

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

Ülke, 1995 yılından itibaren dış ticaret açığı vermeye başlamıştır. Bunun başlıca sebebi ise, hızla büyüyen ekonominin teknoloji ve sanayi girdileri ithalatını sürekli olarak artırmasıdır.

Sosyalist rejimin sona ermesiyle Slovakya'nın dış ticaretinde Avrupa Birliği ülkelerine doğru bir kayma gözlenmektedir. 2000 yılı itibariyle Slovakya'nın ihracatında AB'nin payı %59, ithalatında ise %49'dur.

1997 yılına kadar Slovakya'nın birinci ticaret ortağı Çek Cumhuriyeti iken 1998'den itibaren Almanya ilk sırayı almıştır. 2000 yılında, ihracatın %27'si, ithalatın ise %25'i Almanya ile gerçekleşmektedir.

BAŞLICA DIŞ TİCARET ORTAKLARI (2000)	
İHRACAT	İTHALAT
Avrupa Birliği Ülkeleri (%59)	Avrupa Birliği Ülkeleri (%48.9)
Almanya (%26.8)	Almanya (%25.1)
Çek Cumhuriyeti (%17.4)	Rusya (%17)
İtalya (%9.2)	Çek Cumhuriyeti (%14.7)
Avusturya (%8.4)	İtalya (%6.2)

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

Comecon'un dağılmasıyla doğan boşluğu doldurmak için Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya arasında Aralık 1992'de imzalanan anlaşma ile Orta Avrupa Serbest Ticaret Ortaklığı (CEFTA) kurulmuştur. 1996, 1997 ve 1998 yıllarında sırasıyla Slovenya, Romanya ve Bulgaristan da CEFTA üyesi olmuşlardır. Ocak 2002 itibariyle CEFTA içinde sanayi ürünlerinin serbest ticaretindeki tüm istisnalar kaldırılmıştır. Slovakya ve Çek Cumhuriyeti ayrılıktan sonra Gümrük Birliği anlaşması yapmışlardır.

Slovakya'nın ihraç ettiği başlıca ürünler demir ve çelik ürünleri, nükleer reaktör, makine ve makine aksamı, plastik ve plastik ürünler, motorlu taşıtlar ve aksesuarları, ses ve görüntü kayıt ekipmanı, kağıt ve kağıt ürünleri ve kimyasal maddelerdir.

2000 yılında, makine ve taşıt araçlarının toplam ihracat içindeki payı %40, toplam ithalattaki payı ise %36 seviyesindedir. Yarı mamul sanayi ürünleri, ihracatta %27'lik pay ile, ithalatta ise %18'lik pay ile başlıca dış ticaret maddeleri arasında ikinci sırada yer almaktadır.

İHRAÇ EDİLEN BAŞLICA MADDELER				
(Milyon Dolar)	1999	%	2000	%
Makine ve Taşıt Araçları	4,035	39.4	5,240	39.5
Ara Mamül Mallar	2,814	27.5	3,544	26.7
Çeşitli Mamül Mallar	1,319	12.9	1,648	12.4
Kimyasallar	808	7.9	1,052	7.9
Yakıt ve İlgili Maddeler	487	4.8	928	7.0
Hammaddeler	394	3.8	430	3.2
Gıda ve Canlı Hayvan	302	2.9	335	2.5
İçecek ve Tütün	53	0.5	57	0.4
Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	14	0.1	16	0.1
Diğer	18	0.2	-	0.0
Toplam	10,243	100.0	13,250	100.0

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

İTHAL EDİLEN BAŞLICA MADDELER				
(Milyon Dolar)	1999	%	2000	%
Makine ve Taşıt Araçları	4,278	37.7	5,090	35.6
Ara Mamül Mallar	2,074	18.3	2,532	17.7
Yakıt ve İlgili Maddeler	1,467	12.9	2,498	17.5
Kimyasallar	1,278	11.3	1,563	10.9
Çeşitli Mamül Mallar	1,075	9.5	1,253	8.8
Gıda ve Canlı Hayvan	583	5.1	640	4.5
Hammaddeler	433	3.8	554	3.9
İçecek ve Tütün	125	1.1	119	0.8
Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	21	0.2	34	0.2
Diğer	2	0.0	-	0.0
Toplam	11,337	100.0	14,281	100.0

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

YABANCI SERMAYE

Son birkaç yıla kadar Slovakya'ya giren yabancı yatırım miktarı düşük seviyelerde kalmıştır. Yatırım ortamı ile ilgili düzenlemeler teşvik edici olmaması, Meciar hükümetinin stratejik gördüğü alanlara yabancıların yatırım yapmasına izin vermemesi ve 1998 yılına kadar ülkenin uluslararası alandaki itibarının zayıf olması yabancı sermaye çekilememesine sebep olmuştur.

2000 yılında doğrudan yabancı yatırımlar 1.5 milyar dolarlık beklentinin de üzerine çıkarak 2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 1993'ten bu yana ülkeye giren yabancı sermayenin kümülatif değeri ise 3.5 milyar dolardır.

1993-2000 yılları arasındaki toplam yabancı sermaye girişine bakıldığında, Almanya %28 pay ile yabancı yatırımcılar arasında birinci sırada yer almaktadır. Slovak Telekom'un %51 hissesini 856 milyon dolar karşılığında alan Deutsche Telekom 2000 yılının en büyük yabancı yatırımcısı olmuştur.

ÜLKE BAZINDA YABANCI YATIRIMLAR (1993-2000)		
(Milyon Dolar)	KÜMÜLATİF DEĞER	PAY
Almanya	969	%27.7
Hollanda	793	%22.7
Avusturya	529	%15.1
ABD	311	%8.9
Diğer	894	%25.6
TOPLAM	3,496	%100

Kaynak: CEEBICnet (Orta ve Doğu Avrupa Bilgi Merkezi)

Ülkeye giren yabancı sermayenin %48.1'i sanayi alanında, %21'i bankacılık ve sigortacılık sektörlerinde ve %19.6'sı perakendecilik sektöründeki yatırımlarda değerlendirilmiştir.

Yatırımların %70'i Bratislava'da gerçekleşmiş olmakla birlikte ucuz ve kalifiye işgücü imkanı sunan Presov ve Kosice yabancı yatırımcıların tercih ettiği diğer bölgelerdir. Yabancı bankaların Bratislava'da şube açarak faaliyet göstermeye

başlaması, yabancı yatırımcıları bu pazara çeken bir faktör olmuştur. Ocak 2001 itibariyle, AB ve OECD üyesi ülke firmalarının Slovakya'daki ticari faaliyetleri için gayrimenkul alımları tamamen liberalize edilmiştir.

YATIRIM TEŞVİKLERİ

Hükümet, yabancı yatırımcılara özel vergi teşviki uygulaması ile yatırımları canlandırmayı planlamaktadır. Sağlanan teşviklerden bazıları şunlardır :

- 5 milyon euronun üzerindeki ve içeriğinde %60 yabancı sermaye bulunan yatırımlarda beş yıl süreli vergi muafiyeti
- 4.5 milyon euronun üzerindeki yatırımlar ve işsizlik oranının %10'un üzerinde olduğu bölgelerde 3 milyon euronun üzerindeki yatırımlar için beş yıl süreli %50 vergi muafiyeti
- İmalat sanayinde kullanılmak üzere gümrüksüz makine ithalatı
- Yaratılan her istihdam imkanı için devletten 680-3600 euro arasında değişen teşvikler

SEKTÖREL BAKIŞ

METALURJİ

Komünist dönemin geleneksel olarak teşvik ettiği ağır sanayi Çekoslovakya'nın ayrılmasından sonra ağırlıklı olarak Slovakya tarafında kalmıştır. Sektör ülkenin endüstriyel üretiminin 1/7'sini, istihdamın %9'unu, ihracatın ise %16'sını sağlamaktadır.

Son yıllarda sektör başarılı yeniden yapılanma programlarından geçmiştir. Ülkenin demir-çelik devi VSZ (Doğu Slovakya Demir İşletmeleri) 2000 yılı özelleştirme programı kapsamında US Steel tarafından satın alınmıştır ve şirket 10 yıl içinde 700 milyon dolarlık yatırım yapmayı planlamaktadır.

OTOMOTİV

Slovak otomotiv sektörü, özellikle yan sanayi, son yıllarda ülkenin en hızlı büyüyen sektörlerinden biri olmuştur. 1990'ların ilk yarısında %25-30 aralığında olan büyüme, 90'ların sonunda yıllık %50 hıza ulaşmıştır. Sektörün büyüklüğü, 1999 itibariyle 1.46 milyar dolardır ve 2000 sonunda ise 1.5 milyar doları aşmış olduğu tahmin edilmektedir. Sektör 18,000 kişiyi istihdam etmekte ve ülkenin toplam üretim kapasitesinin %4'ünü oluşturmaktadır.

Ülkedeki tek otomobil üreticisi Volkswagen'dir ve ülkedeki en büyük yabancı yatırımcılardan biridir. En büyük yan sanayi üreticisi ise alüminyum işleyen ZSNP'dir. Siemens de elektromekanik alanında iki büyük tesise sahiptir.

2000 yılında sektöre giren ABD'li Dana Corporation gibi yeni yabancı yatırımcılar da sektörün potansiyelinin bir göstergesidir.

KAĞIT ÜRÜNLERİ

Ülkenin %40'ının ormanlık alan olması sektör için önemli bir hammadde kaynağıdır. Son yıllarda bazı tesislerde yapılan modernizasyon ve çevre uyumu projeleri ile üretimde artış sağlamıştır. Sektörün %60'ı ihracattan sağlanan gelirleri, 1994-99 arasında iki kat artmıştır.

Sektör yabancı yatırımcıların da ilgisini çekmektedir. Neusiedler ülkenin en büyük kağıt değirmeninin %50 hissesini alarak sektöre girmiştir ve 4 yıl içinde 110 milyon dolarlık yatırım yapmayı taahhüt etmiştir.

PERAKENDECİLİK

1998'e kadar yabancı yatırımcı güveninin olmaması ve Slovakya'nın 5.4 milyon nüfusu ile küçük bir pazar olarak görülmesi, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya'da yaşanan perakendecilik sektöründeki patlamanın Slovakya'da gecikmesine neden olmuştur.

Hipermarketlerin açılması tüketici alışkanlıklarını neredeyse bir gecede değiştirmiştir ve Slovakya bugün bölgedeki m² başına satışların en yüksek olduğu ülke olmuştur. Bunda iç Pazar kadar özellikle Viyana ve çevresinden haftasonu alışveriş için gelen Avusturyalıların da rolü bulunmaktadır. Halen yeni market inşaatları devam etmektedir ve önümüzdeki 5-10 yıl içerisinde yoğunluğun oldukça artması beklenmektedir.

Pazarın büyüklüğü, 2000 itibariyle 10.2 milyar dolardır. Bunun 2.2 milyar doları gıda perakendeciliği segmentindedir. 1998'de en büyük 50 uluslararası perakende zincirinin 5'i Slovakya'da faaliyet göstermekteydi. Bu sayının artması ve yabancı perakende zincirlerinin pazar payının 2003 yılında resmi tahminlere göre %15'e yükselmesi beklenmektedir.

İngiliz Tesco Stores 1999'da 134 milyon dolar cirosu ile sektördeki en büyük yabancı yatırımcıdır. Alman Billa, Belçikalı Delvita ve Çek Interkontakt Group diğer önemli yabancı yatırımcılardır. Hem mevcut yatırımcıların büyüme planları hem de Alman Kaufland, Metro ve Obi; Fransız Carrefour'un da önümüzdeki yıllarda yatırım planları olması sektörün potansiyelini göstermektedir.

GIDA

Slovakya tahıllar, şeker pancarı, yağ tohumu, patates, et ve süt ürünleri gibi başlıca tarım ürünlerinde kendine yeterli durumdadır. Milli gelirdeki payı %4.5, istihdamdaki payı ise %7 civarında olan tarımın ekonomideki ağırlığı son birkaç yıldır azalmaktadır. Ülkenin en önemli tarımsal ticaret partneri AB ülkeleridir ve başlıca tarımsal ihraç ürünleri yağ tohumları, hayvan yemi ve süt ürünleridir.

Gıda, toplam sanayi üretiminin %15'ini oluşturmaktadır. Yabancı yatırımcı ilgisi de 1990'ların ortalarından bu yana özellikle şeker alt sektöründe yoğunlaşmıştır. Şeker segmentinin sektördeki payı %8.5'tir ve diğer segmentlerin de başlıca tedarikçisidir.

Yabancı yatırımcıların ilgisini çeken diğer alt sektörler ise biracılık ve süt ürünleridir.

BANKACILIK

Sektördeki temel değişimler 1999'dan itibaren başlamıştır. Ekim 1999'da yeni bir bankacılık yasası çıkarılmıştır. Kasım 2001'de ise sektörde düzenleyici bir kurum oluşturulmuştur. Sektörde 2000 sonu itibari ile 21 banka bulunmaktadır. Bunlardan 11'i yabancı bankaların şubesi veya temsilcisidir. Avusturyalı Tatrabanka ülkedeki en büyük yabancı bankadır. Özel bankalar çoğunlukla küçük ve orta ölçeklidir.

Hükümet sektörün toplam varlıklarının yarısına yakınına sahip olan 4 kamu bankasının özelleştirilmesi için ilk adımları atmış, 2001 sonu itibariyle en az 3 tanesini özelleştirmeyi hedeflemiştir.

Bu bankalardan bireysel mevduatların yarısına yakınına portföyünde bulunduran Slovenska Sporitelna (Slovak Tasarruf Bankası)'nın %87.2 hissesi Aralık 2000'de Avusturyalı Erste Bank tarafından satın alınmıştır. Vseobecna Uverova Banka (UVB) (Genel Kredi Bankası)'nın %68.6 hissesi ise Temmuz 2001'de İtalyan Intesa Bank'a satılmıştır. Her iki banka da sektörün toplam varlıklarındaki payları %20 olan büyük kuruluşlardır. Özelleştirme programında olan üçüncü büyük banka Investicna Rosvojova Banka (IRB) ise %6 paya sahiptir.

ENERJİ

Slovakya Rus doğalgazının AB ülkelerine ulaştırılmasında stratejik bir geçiş ülkesidir. Ülkenin enerji ihtiyacının %80'i ithalatla karşılanmaktadır ve başlıca tedarikçi Rusya'dır. İkili anlaşmalar çerçevesinde enerji ihtiyacını uzun yıllar piyasa fiyatlarının oldukça altında karşılayan hükümet, 2000 yılında iç piyasada fiyat düzenlemesine giderek enerji fiyatlarını oldukça yüksek oranlarda artırmıştır.

Slovakya'nın en büyük petrol rafinerisi Slovnaft'ın 1/3 hissesi, 2000 yılında özelleştirme kapsamında Macar petrol ve doğalgaz şirketi MOL tarafından satın alınmıştır. Elektrik üreticisi Slovenske Elektrarne, doğalgaz şirketi SPP ve boru hattı işleticisi Transpetrol'ün özelleştirme süreçleri de devam etmektedir.

TELEKOM

Slovak telekom sektörü son birkaç yılda hızla gelişmiştir. Sektörün liberalizasyonu çabaları kapsamında, 2002 sonu itibariyle ses iletimindeki tekelin kalkması yönünde düzenlemeler yapılmıştır. Slovak Telekom'un %51 hissesinin Deutsche Telekom'a satılması ülkedeki ilk önemli özelleştirme uygulaması olmuştur. Deutsche Telekom 2002 yılı sonunda ses iletimindeki tekel kalktığında, Slovak Telekom'un %34 hissesini daha satın alma konusunda opsiyon hakkını da almıştır.

Norveç ve Hollanda da Slovak telekom sektörü ile ilgilenen diğer yabancı yatırımcılardır. Telenor, KPN ve UPC veri iletimi ve internet hizmetleri alanlarına yatırım yapmışlardır.

Mobil iletişim segmentinde ise iki GSM operatörü bulunmaktadır. Bunlardan biri France Telecom'un %64 hissedarı olduğu Globtel, diğeri ise Slovak Telecom bünyesindeki Eurotel'dir.

TÜRKİYE-SLOVAK CUMHURİYETİ TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

DIŞ TİCARET

2001 yılı Ocak-Kasım döneminde bir önceki yılın aynı dönemine oranla Slovakya Cumhuriyeti'ne ihracatımız %35 artmış, ithalatımız ise %5.7 düşüş kaydetmiştir. Yıllar itibariyle ikili ticaretin yapısı incelendiğinde, ihracatımızın geleneksel ihraç ürünleri egemenliğinden çıkıp otomotiv ve yan sanayi, elektrikli makina ve ekipmanlar başta olmak üzere imalat sanayi ürünlerine doğru kaydığı gözlenmektedir.

Slovakya'nın toplam ithalatı içinde Türkiye'nin payı binde 2, Türkiye'nin toplam ihracatında Slovakya'nın payı ise sadece onbinde 6 düzeyinde olması, ikili dış ticaret hacminin yetersiz düzeylerde olduğunu göstermektedir.

Eylül 1998'de yürürlüğe giren Türkiye-Slovakya Serbest Ticaret Anlaşması ile tüm sanayi ürünlerinin ticareti tamamen liberalize edilmiştir. Ancak, bu tarihten itibaren ikili ticaret hacminde önemli bir artış gözlenmemesi, iş dünyası temsilcilerinin anlaşmanın sağladığı avantajlardan tam anlamıyla faydalanamadıklarını göstermektedir.

Slovak Cumhuriyeti ile iş ilişkisi içinde bulunan Türk firmaları ithalat ve ihracat işlemleri sırasında önemli bir problemle karşılaşmadıklarını belirtmişler, ancak iki ülkenin standardizasyon sistemlerinin uyumlu hale getirilmesinin gerekliliğini vurgulamışlardır.

TÜRKİYE-SLOVAK CUMHURİYETİ DIŞ TİCARETİ					
('000 Dolar)	İhracat	İthalat	X / M	Hacim	Denge
1993	15,630	21,911	0.71	37,541	-6,281
1994	12,833	26,411	0.49	39,244	-13,578
1995	16,332	43,312	0.38	59,644	-26,980
1996	20,135	20,404	0.99	40,539	-269
1997	25,157	22,432	1.12	47,589	2,725
1998	18,025	23,577	0.76	41,602	-5,552
1999	16,986	45,675	0.37	62,661	-28,689
2000	20,160	51,474	0.39	71,634	-31,314
2000 / 11	18,435	47,755	0.39	66,190	-29,320
2001 / 11	24,897	45,029	0.55	69,926	-20,132

Kaynak : DTM

BAŞLICA DIŞ TİCARET MADDELERİ (2000) ('000 DOLAR)					
İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	PAY	FASIL	TUTAR	PAY
Metal Cevherleri, Cüruf, Kül	3,102	15.4	Otomotiv ve Yan Sanayi	8,592	16.7
Yenilen Meyvalar	2,381	11.8	Kazanlar, Makinalar	5,030	9.8
Dokumaya Elverişli Mensucat	2,113	10.5	Sentetik Suni Lifler	3,021	5.9
Örme Giyim Eşyası	1,957	9.7	Kauçuk ve Kauçuk Ürünleri	2,419	4.7
Demir-çelikten eşya	1,923	9.5	Elektrikli Makinalar	2,217	4.3
Örülmemiş Giyim Eşyası	1,229	6.1	Plastik ve plastik eşya	2,148	4.2
Otomotiv ve Yan Sanayi	1,058	5.2	Organik Kimyasallar	2,050	4
Kıymetli Taşlar, Metaller	646	3.2	Hububat ve un müstahz.	1,337	2.6
Kazanlar, Makinalar	494	2.5	Demir-çelikten eşya	1,275	2.5
Elektrikli Makinalar	428	2.1			
Diğer	4,829	24	Diğer	23,385	45.4
TOPLAM	20,160	100	TOPLAM	51,474	100

Kaynak : DTM

BAŞLICA DIŞ TİCARET MADDELERİ (Ocak-Ekim 2001) ('000 DOLAR)					
İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	PAY	FASIL	TUTAR	PAY
Demir-çelik eşya	3,617	17.0	Demir-çelik	16,419	44.2
Otomotiv ve Yan Sanayi	3,231	15.2	Sentetik Suni Filamentler	3,909	10.5
Metal Cevherleri	1,944	9.2	Kazanlar, Makinalar	2,683	7.2
Yenilen Meyvalar	1,871	8.8	Silahlar	2,210	5.9
Dokumaya Elverişli Mensucat	1,742	8.2	Albüminoid	2,049	5.5
Ayakkabılar	933	4.4	Otomotiv ve Yan Sanayi	1,989	5.4
Örülmemiş Giyim Eşyası	801	3.8	Elektrikli Makinalar	1,784	4.8
Kıymetli Taşlar, Metaller	657	3.1	Hububat ve un müstahz.	1,418	3.8
Örme Giyim Eşyası	638	3.0	Plastikler	745	2.0
Sentetik suni devamsız lifler	614	2.9	Muhtelif kimyasal maddeler	706	1.9
Diğer	5,186	24.4	Diğer	3,268	8.8
Toplam	21,233	100	Toplam	51,474	100

Kaynak : DTM

2001 yılında Türkiye'nin Slovak Cumhuriyeti'ne gerçekleştirdiği ihracat ele alındığında Slovak İstatistik Enstitüsü ve DTM verileri arasında önemli fark bulunmaktadır. Aynı yıl içinde Türkiye'den Slovak Cumhuriyeti'ne Renault-Mais A.Ş.'nin binek araç, MAN Kamyon ve Otobüs San. A.Ş. ile Mercedes-Benz Türk A.Ş.'nin midibüs, otobüs ihracatı gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Bu nedenle, Slovak İstatistik Enstitüsü verileri gerçeği daha çok yansıtmaktadır.

TÜRKİYE'NİN SLOVAKYA'YA İHRACATI (2001) (BIN USD)		
FASIL	TUTAR	PAY (%)
Otomotiv ve yan sanayi	24,039	36.5
Yenilen meyvalar	5,695	8.7
Kazanlar, makinalar	4,104	6.2
Metal Cevherleri	3,351	5.1
Örme giyim eşyası	2,910	4.4
Eczacılık ürünleri	2,712	4.1
Elektrikli makina ve cihazlar	2,176	3.3
Dokumaya elverişli mensucat	1,750	2.7
Demir-çelikten eşya	1,667	2.5
Pamuk ve pamuklu mensucat	1,434	2.2
Örülmemiş giyim eşyası	1,189	1.8
Hububat,un veya süt müstahz.	1,032	1.6
Cam ve cam eşya	890	1.3
Sentetik suni devamsız lifler	844	1.3
Yapağı ve yün	747	1.1
Kıymetli taş veya metaller	743	1.1
Demir-çelik	727	1.1
Diğer	9,796	14.9
Toplam	65,808	100.0

Kaynak : Slovak Cumhuriyeti İstatistik Enstitüsü

YATIRIM İLİŞKİLERİ VE İŞBİRLİĞİ ALANLARI

Türkiye, Slovakya'da yatırım yapan ülkeler arasında 81,166 dolar ile 35.sırada yer almakta ve toplam 31 Türk sermayedarın hisseleri bulunmaktadır. Bunlar genellikle küçük ticaret amaçlı girişimlerdir.

İki ülke arasında işbirliği ve yatırım olanaklarının gelişebileceği alanlar :

- ulaşım ve telekomünikasyon altyapısı
- baraj ve boru hatlarının kurulması ve modernizasyonuna yönelik altyapı projeleri
- turizm sektörü öncelikle sağlık ve kış sporları merkezlerinin geliştirilmesi
- orman ürünleri sanayi yapı malzemeleri
- madencilik ve metal mühendisliği
- kimya ve cam sanayi
- hafif sanayi (tekstil sektörünün modernizasyonu, ayakkabı ve deri eşya üretimi)
- inşaat sanayi (hastane, konut, enerji ve ısıtma sistemleri),
- çimento sanayi
- gıda sanayi ve paketlenmesi (şeker ve meyve suyu üretimi, süt ürünleri sanayinin geliştirilmesi)
- perakendecilik (süper-marketler zinciri kurulması)

Slovak firmalar çalışmaları sürdürülen Soma-C Termik Santralı (2x300 MW) projesi ile yakında ilgilenmektedirler. İki ülke arasında enerji alanında teknik işbirliği yapılabilecek konular, yakıt temini ve yakıt yönetimi, kalite kontrol,

radioaktif atık yönetimi, nükleer santrallarda personel eğitimi ve bakım-onarım programlarıdır.

ANLAŞMALAR

- Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması (Haziran 1981)
- Ticaret Anlaşması (Ağustos 1975)
- Ekonomik, Teknik, Sınai ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması (Ocak 1976)
- Serbest Ticaret Anlaşması (Eylül 1998)
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (Ocak 2000)

TÜRK-SLOVAK İŞ KONSEYİ

Türk-Slovak İş Konseyi, Slovak Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 2 yıl sonra Şubat 1995'te faaliyetlerine başlamıştır. Muhatap kuruluş Slovakya Sanayi ve Ticaret Odası'dır. Haziran 1998'de, Türk-Slovak İş Konseyi Başkanı Hüsamettin Kavi'nin görevden ayrılması nedeniyle, Başkanlığa Vehbi Burçak seçilmiştir. Karşı kanat başkanlığını ise DMD firmasından Stefan Ziak yürütmektedir.

1997 yılında Slovak Cumhurbaşkanı ve Başbakanının Türkiye ziyaretleri vesilesiyle, Türk-Slovak İş Konseyi tarafından İstanbul'da Türk işadamları ile birer toplantı düzenlenmiştir.

İş Konseyi'nin IV.Ortak Toplantısı, Slovakya Ticaret ve Sanayi Odası'nın işbirliği ile 3 Haziran 1998 tarihinde Bratislava'da, V. Ortak Toplantı ise 7 Temmuz 1999 tarihinde İstanbul'da gerçekleşmiştir. Türk İşadamları Heyeti'nin Slovakya ziyareti kapsamında, 27 Haziran 2001 tarihinde Trencin'de, 28 Haziran 2001 tarihinde ise Bratislava'da Slovak işadamları ile biraraya gelinmiş ve ikili görüşmeler düzenlenmiştir.